

grande diversité de sujets et d'approches: une présentation détaillée des contributions au début de chaque volume permet une lecture ciblée, malgré l'absence d'index. Quelquefois le style même rappelle qu'on a affaire à un recueil de communications. Les bibliographies insérées à la fin de chaque article manquent d'uniformité; Camille Fort (II) se sert même uniquement de notes de bas de page.

L'on pourrait regretter que Michel Ballard ait renoncé à une organisation thématique des deux volumes. La division des dix-huit contributions en deux volumes est d'ordre chronologique (le premier réunit les actes du colloque de 2001, le second ceux de 2002). Or, l'article de Li Xiaohong (II) sur la traduction des prénoms français

Adrada (I) sur la connotation onomastique. S'ajoute à cela que la succession des contributions à l'intérieur des deux recueils, bien que relativement logique et sans doute le résultat d'un travail d'organisation poussé, n'est pas explicitée dans la présentation.

En général, le présent ouvrage s'avère un assemblage précieux de concepts et de suggestions méthodiques, utile à ceux qui désirent s'initier aux situations de contact entre langues et cultures, mais également à des traducteurs et chercheurs plus chevronnés.

Karen Vandemeulebroucke

Subfaculteit Letteren

K.U.Leuven Campus Kortrijk

CAMPOS PLAZA, N. A.; CANTERA ORTIZ DE URBINA, J.; ORTEGA ARJONILLA, E.
Diccionario jurídico-económico francés-español español-francés
Granada: Comares, 2005. 455 p.

Amb aquest diccionari a les mans, no puc defugir la sensació que la nostra branca sembla haver començat a adquirir una certa maduresa, una maduresa suficient per fabricar(-se) estris útils i adients per atènyer eficientment un grau de correcció desitjable.

El fet que una professió i una disciplina acadèmica adquiren més rellevància i reben l'atenció de més sectors es palesa, entre altres, en la qualitat de les eines de què es proveeixen els professionals i els experts.

En el cas de la traducció, entre els coneixedors de la disciplina, és un lloc comú l'afirmació que els diccionaris bilingües resulten, massa sovint, poc útils per als traductors, tot i que són l'eina per excel·lència, ja que el que contenen és equivalències, la traducció de les unitats lèxiques. En la literatura d'aquest àmbit són nombrosos els autors que han recolzat aquesta idea, encara que no s'ha aconseguit superar aqueixa dificultat d'una forma consistent.

El problema principal que es dona és que els sistemes conceptuals dels diversos ordenaments jurídics no són completament simètrics (i el que regula aqueixa simetria és el grau de «contacte cultural»). La traducció s'ha preocupat insistentment de la traducció de referents culturals, els punts rics de les cultures, els *realia* (diguem-ne com vulguem) i veiem que com més específic culturalment siga el referent en el sistema de partida, més difícil serà que hi haja una correspondència, una equivalència «total», en el sistema d'arribada. Per aqueixa raó, perquè les cultures no són miralls perfectes unes d'altres, molt sovint, en buscar equivalències als diccionaris i fora dels diccionaris, trobem «buits» conceptuals en la llengua d'arribada.

Els diccionaris bilingües satisfarien quasi totes les nostres necessitats si visquérem en un món postbabelià poc evolucionat, amb només dues llengües i amb tot d'equivalències totals; també seria la millor eina

de treball si totes les cultures representaren igualment el món i conceptualitzaren la realitat d'una forma semblant. Però aqueix, dissortadament o no, no és el cas.

I no cal dir que, des de Babel, les nostres societats (no caiguem ací en l'etnocentrisme) han sofisticat considerablement el mode en què sistematitzen el «món sensible».

Aquesta sofisticació es manifesta, per exemple, en el dret. La funció del dret és establir un patró de conducta que possibiliti una convivència justa entre les persones, i per tal de portar a terme aquest objectiu tan lloable, els romans (pioners del dret actual) van optar per codificar la realitat, és a dir, transformar els successos (esdevinguts o possibles) en enunciats, en llengua. Aquest procés ha portat el dret a un grau de concreció i d'especificitat que en l'actualitat és enorme, tant que sovint els nadius no som capaços d'entendre els textos jurídics. Per tant, el camp jurídic presenta un grau d'especificitat cultural elevadíssim, i això queda necessàriament patent en la llengua.

Si tot fóra tangible i concret, segurament la immensa majoria de conceptes estarien presents en totes cultures, però com que el dret és artificial (perquè l'ha fet l'home, sempre en un context determinat per la cultura) i abstracte (perquè l'univers jurídic l'habiten conceptes, i els conceptes sempre són abstractes) es veu modelat o condicionat per les coordenades culturals. Per aquesta raó, els drets nacionals tenen conceptes (i unitats lèxiques que els comuniquen) diferents, perquè les comunitats on se situen són, també, diferents. En aquest context, torne a parlar de la utilitat dels diccionaris bilingües.

Les cultures són diferents i els seus sistemes conceptuals i lingüístics també. Però, l'especialitat de traducció jurídica presenta un tret diferenciador que complica la nostra tasca de mediadors culturals fins a l'extrem, bàsicament perquè en dret els conceptes i la forma lingüística que tenen no es poden deslligar, atés que el canvi de la

forma física de la paraula té «conseqüències jurídiques». Per exemple, no és el mateix jurídicament un «assassinat» i un «homicidi», tot i que la subtil diferència semàntica, en la llengua general, no merescia encunyar dos termes diferents. Per tant, encara que el concepte siga un, la sofisticació de què parlava anteriorment ha portat a una divergència notable entre la llengua general i el llenguatge jurídic. I per això, la utilitat dels diccionaris bilingües en el camp jurídic és encara més baixa, perquè la càrrega semàntica que tenen els mots és ben considerable.

Per exemple, en francès el mot *crime* vol dir, en català, tant «crim» com «delicte». I traduir en català o en castellà *crime*, quan es fa referència a un furt, per «crim» és una imprecisió, perquè furar no és un crim, és un delicte. Per tant, haurem de conèixer la realitat d'ambdós sistemes per fer-ne una traducció conscient.

Aleshores, si cercar equivalències totals en un diccionari jurídic és perseguir la utopia, potser seria més encertat procedir a descriure els conceptes que representen les unitats terminològiques, a desglossar un concepte inaprehensible per a nosaltres. I això és el que s'ha fet en aquest diccionari, tot superant amb suficiència un escull típic de la professió del traductor jurídic.

El que han fet els autors d'aquesta obra ha estat, primerament, perfilar les característiques del seu receptor ideal, que és un jurista de dret comparat o un lingüista o traductor jurídic especialitzat en castellà i francès, tal i com s'especifica a la introducció. El fet de saber amb concreció les característiques del lector, permet als autors de saber quins coneixements poden pressuposar-li; i, amb aqueixa informació, poden preveure amb encert les necessitats informatives que tenen els receptors, sense aportar massa informació ni poca. I ací rau, segons el meu parer, l'èxit rotund del diccionari.

Per tal d'omplir els buits de coneixement, els autors hi han inclòs glosses, matisacions i equivalències funcionals; és a dir,

faciliten al receptor el coneixement necessari per comprendre aqueixa realitat, però sense caure en els dogmatismes terminològics. Descriuré breument les parts del diccionari i les entrades per mostrar aquestos trets.

Aquest llibre té tres parts. La primera és la versió revisada i corregida del *Diccionario económico-jurídico francés-español*, a càrrec d'un grup de professors de Filologia francesa de les universitats de Castilla-La Mancha, Complutense de Madrid i Múrcia.

La segona part, l'autor de la qual és Nicolás Campo, no és només la part espanyol-francès del mateix diccionari, sinó un projecte independent basat en la realitat espanyola que s'ha integrat còmodament en el conjunt de l'obra.

La tercera part és un annex per a traductors amb un glossari de termes jurídics i judicials d'ús freqüent (direcció espanyol-francès), que ha estat confeccionat per Emilio Ortega i que resulta d'una utilitat enorme per als traductors jurídics que treballen amb aquest parell de llengües. Aquest annex presenta informació sobre termes generals sobre la justícia, sobre textos legals, sobre institucions legals, sobre termes processals i sobre termes substantius, i es fa èmfasi en el dret europeu i en les equivalències fixes existents, ateses les versions plurilingües que es fan dels textos que componen el cos legislatiu europeu.

A més dels investigadors i professors que ja he esmentat, també hi han contribuït moltes altres persones, com ara jutges, fiscals i altres professionals del camp que han participat en fòrums o han estat en formació en institucions de renom, a més de traductors i lingüistes. D'aquesta forma s'ateny una completa i una multiplicitat de punts de vista i d'aportacions que contribueixen a millorar la qualitat de l'obra.

Adés vos presente dos exemples d'entrades del diccionari, per tal d'il·lustrar amb exemples concrets les característiques de l'obra.

ARRÊTÉ. I. adj. 1. Cerrado (un compte). 2. Paralizado (une affaire).

II. s.m. 1. Decreto, orden. 2. Liquidación.

[I. 1. Décision écrite d'une autorité administrative. 2. Règlement d'un compte].

Arrêté d'un compte: liquidación de una cuenta.

Arrêté de compte: saldo de cuenta.

Arrêté du maire: bando de la alcaldía.

Arrêté préfectoral: orden gubernativa.

Véase *Directives** arrêtees par [...].

ARRÊTER. v.tr. 1. Detener, parar. 2.

Decretar. 3. Aprobar, adoptar. 4. Decidir.

Arrêter le bilan: aprobar el balance.

Arrêter le budget: aprobar el presupuesto.

Arrêter un acte: adoptar un acto, aprobar un acto.

Arrêter un compte: saldar una cuenta.

[...]

Com a la majoria dels diccionaris, s'hi aporta informació gramatical i es proposen equivalències, les quals depenen, com sempre, del context on apareix el mot original. Dintre dels claudàtors es donen definicions del terme en la llengua de partida, quan calen. Des del meu punt de vista, aquestes definicions entre claudàtors constitueixen el triomf més gran de l'obra, perquè parlen del concepte, i no de la forma; tot i no ser un recurs gaire sofisticat, permet esquivar el gran escull que suposa jugar amb dos ordenaments jurídics diferents.

En cursiva trobem les accepcions i els usos derivats dels termes. Molt sovint hi ha llistes llargues d'usos derivats, de forma que se'ns facilita la troballa de col·locacions i de combinacions de termes. Per exemple, si no tinguérem *arrêter un compte* com a ús derivat, amb les diferents equivalències que se'ns dóna al principi de l'entrada, no n'hi hauria prou per fer-ne una bona traducció.

Malgrat ser una obra excepcionalment reeixida, on s'ha garbellat amb molt de seny quina informació resultaria útil i quina no, també té una sèrie de mancances que, tot i

ser menors i fàcilment esmenables, resten qualitat al conjunt de l'obra. Trobe que si hi hagueren afegit frases d'exemple que il·lustraren l'ús i el context d'ús del terme, el lector podria emprar més conscientment la terminologia. Tot seguit presente aquests detalls.

Per exemple, la disposició de la informació en l'espai de la pàgina no facilita la localització de la informació que se cerca; com que no hi ha gaires trets de diacrisi tipogràfica, no resulta fàcil destriar l'entrada en llengua original de l'equivalència proposada. A més a més, la informació està amuntegada, o ho sembla, perquè no hi ha espais afegits entre les entrades, de manera

que consultar sovint el diccionari pot resultar cansat i tediós.

El que despunta d'aquesta obra és l'atenció prestada al contingut semàntic, al concepte, més que no a la forma. I aqueixa és una innovació necessària, un pas endavant que han de fer els estudis de traducció i els diccionaris per a traductors per tal de poder presentar una competència sòlida enfront d'altres disciplines més dinàmiques, amb més tradició i millor dotades que la nostra. Si volem més pes, hem de produir més eines com aquesta.

Lluís Baixauli Olmos
Universitat Jaume I

Fontcuberta i Famadas, Judit.

Traducció i recepció de Molière a Catalunya. La recepció del dramaturg al primer terç del segle XX. Pròleg d'Enric Gallén.

Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2005. 428 p.

Fruit d'una llarga i intensa recerca en un camp, el de la traducció teatral, encara molt desconegut, *Molière a Catalunya*, de Judit Fontcuberta Famadas, és també una aportació cabdal al estudis d'història de la recepció literària al nostre país. Es tracta, en aquest llibre d'alta erudició, de descriure la trobada del text de Molière amb la subjectivitat del receptor, en aquest cas el públic català del període anterior a la guerra civil. Però l'autora també hi descriu extensament tots els preliminars: les versions menorquines i rosselloneses del segle XVIII, i després, al final del XIX, el ressorgiment d'un teatre català en què Molière esdevé una figura de prestigi i d'èxit. Judit Fontcuberta ja havia tractat aquest tema en anteriors treballs acadèmics, especialment a la seva tesi de doctorat en Traducció i Interpretació (2004), de la qual el llibre present deriva. Val a dir també que, arran de tots aquests treballs, l'autora ha localitzat i inventariat una quantitat important de versions molieresques inèdites o que mai no havien estat referenciades. En aquest sentit, més enllà de l'àmbit dels

estudis de la recepció, *Molière a Catalunya* serà d'ara en endavant una referència indefugible per als historiadors del teatre al nostre país.

La recepció d'obres teatrals traduïdes

La recepció d'obres teatrals estrangeres depèn, com en tota obra literària forana, de l'acció traductiva, però es veu tanmateix distorsionada per altres factors no pas menys importants: el text, per naturalesa, constitueix el nucli de l'obra; però el circumden les formes escèniques: el lloc, l'*actio* i tot d'altres elements que convergeixen en la dramaturgia de l'obra i que interessen o modulen aquesta recepció. En altres paraules: la relació directa que s'estableix, en una obra literària, entre el text i el lector, es veu, en el cas del teatre, modificada pels *media*, pels elements escenogràfics que fan de mitjancers entre tots dos i que poc o molt acaben amaranant o alterant el text mateix. Tota anàlisi dels fenòmens de recepció d'una obra